

***Nukumaja**– helge sähvatus keset pimedat detsembriööd*

HENDRIK TOOMPERET KÜSITLES ANU TONTS
FOTO LAURA PÄHLAPUU

26. oktoobril esietendub Vanemuise väikeses majas Henrik Ibseni näidend „Nukumaja“, mida praegusajast lähtuvalt tõlgendab lavastaja **Hendrik Toompere** (Eesti Draamateater). Lavastuse kunstnikutöö teeb Elisa Sinisalu, näitetrupis on Maarja Johanna Mägi, Andres Mähar, Ragne Pekarev, Margus Jaanovits, Aivar Tommingas ja Külliki Saldre.

Nüüd võtsin tema näidendid uuesti ette ja hakkasin läbi surfama – üks õudsem kui teine! Ja siis äkki, nagu helge sähvatus keset pimedat detsembriööd – „Nukumaja“.

Vaatasin sinu loomingulist biograafiat ja omamoodi intrigeeriv tundus, et ma ei leidnud sinu lavastuste ega rollide hulgast ühtegi varasemat kokkupuudet kirjanik Ibseniga, ehkki tema näidendeid mängitakse Eesti teatris päris tihti. Mis sul enda kaitseks öelda on?

Siin ja seal räägitakse sageli, et inimesel on vaja minna mingile uuele teekonnale. Kes kolib Hispaaniasse, kes vahetab elukutset, kes hoopis elukaaslast ... Mul on aga õnneks olnud nii, et kui ma päris täpselt ei tea, millise materjaliga oma maailmataju järgmiseks väljendada, siis tuleb appi peanäitejuht. Seekord, nagu ka lavastuse „Faust“ puhul, pean tänama Tiit Palu, kes küsis, mida ma arvan Ibsenist. Esialgu ei arvanud midagi. Ibsen oli küll kunagistel kooliaegadel läbi loetud, aga seni pole ma tema suhtes tundnud vähimatki tõmmet. Mäletasin teda väga tolmunud, paljusõnalise ja vastikult fataalse kirjaniikuna. Olen alateadlikult isegi vältinud Ibseni lavastuste vaatamist. Nüüd võtsin tema näidendid uuesti ette ja hakkasin läbi surfama – üks õudsem kui teine! Ja siis äkki, nagu helge sähvatus keset pimedat detsembriööd – „Nukumaja“. Üldjoontes ma muidugi mäletasin, mis materjal see on, aga uuesti lugedes avanes näidend

kuidagi nii, et hetkega tekkis äratundmisrõõm: noh, vana Ibsen, pole hullu, elad ikka veel! Kujutlusvõime käivitus ja ootused on suured.

Kui palju erinevaid „Nukumaja“ lavastusi sa näinud oled ja kas miski on ka eredalt meelde jäänud? Kas näidendit „Nukumaja“ on tänapäeval mõeldav lavale tuua ka nii, nagu Ibsen ta kirjutanud on, või peaks seda teksti siiski veidi ajakohastama?

Ei mäleta, et oleksin „Nukumaja“ lavastusi elus palju näinud. Ilmselt ikka olen, aga meeles midagi erilist pole. Klassikalised näidendid vajavad alati seda kitsast ajaakent üldises reaalsuse voos, kus just need konkreetsete teemad oluliseks muutuvad. „Nukumaja“ puhul nägin seda võimlust – kogu tekst ärkas lugedes ellu. Loomulikult tuleb näidendist umbes üks kolmandik välja kärpida – eelkõige seepärast, et tänane vaataja taipab palju kiiremini, milles asi on. Näidendi ajakohastamine sünnib aga iseenesest, sest kes siis ikka tahaks rääkida lugu 100 aasta taguse Norra hangunud ajast.

Ibseni „Nukumaja“ on vahel löövalt ise-loomustatud ka kui maailmakirjanduse kuulsaimat uksepaugatust. Näidendi

Kogu lavastuse lähtepunktiks on aga seekord absoluutne rahulolematus. See tekib ilma põhjusega: otsest süüid pole ei abikaasal, sõpradel ega elukeskkonnal, aga kogu aeg tundub, et midagi on puudu.

maailmaesietenduse ajal oli teemaks naise iseseisvumine: tollaegsete jõukate kodanlasperede abielunaised ei pidanud enam majapidamises nii palju osalema, neil olid teenijad, ent samas polnud sobiv end kusagil väljaspool kodu teostada – kõrgkoolidesse nad tol ajal veel ei pääsenud, abielu naljalt ei lahutanud. Nüüdseks on olukord üsna kardinaalselt muutunud?

Olen kasvanud sellisel ajal, kui feminism oli naeruväärne. Naised traktoristideks ja lööktöölis-teks – see tundus tobe. Samas olen ma kasvanud ka sellises keskkonnas, kus mehed tegid süüa ja naistel polnud vaja näole romantilise õhetuse saamiseks pliidi kohale kummarduda. Minu kooliajal olid tüdrukud ja poisid täiesti võrdsed, ma ei tajunud mingit ebavõrdsust. See tunne on mul siiani ja seetõttu ma ei mõista äärmusfeministide karjatust, kui ebaõiglane on maailm. Minu jaoks on oluline, et inimesed oleksid inimesed, ja kogu see feminismijura on pigem teadlik provokatsioon, et oma ebaõnnestumisi partneri valikul ning hariduse ja töökoha hankimisel õigustada. Tegelikult on meeste puhul võimalik välja tuua tunduvalt suuremaid änge: alates pidevast peksust kuni sõttaminekuni välja. Aga see selleks. Oluline on, et oleks armastus.

Mis sind selles materjalis inspireeris ja saad sa veidi avada oma lavastuse ideestikku?

Kuna proovid pole veel alanud, siis ei tahaks ma sellel teemal liiga palju suud pruukida. Erinevalt filmist, kus kõik on jube täpselt ette kavandatud, on teatri puhul tore, et kõik kujuneb. Ootan väga, kuidas peategelane Maarja Johanna ja kogu ülejäänud trupp oma arvamust avaldavad. Kogu lavastuse lähtepunktiks on aga seekord absoluutne rahulolematus. See tekib ilma põhjusega: otsest süüid pole ei abikaasal, sõpradel ega elukeskkonnal, aga kogu aeg tundub, et midagi on puudu. Arvan, et see on üks üldine hädade põhjus meie kaasaegses maailmas, et tänu sotsiaalmeediale ja muule infovoole satuvad inimesed ekslike illusioonide rägastikku ja neile tundub, et nad vääriskid paremat. See, mis neil olemas on, pole vähimalgi määral see, mis olla võiks.

See on väga ootamatute kohandumiste ja hoiakutega lõbus ja irooniline lugu, mida vaadates vaataja ehk lõpetab hetkeks oma sisemise minaga vaidlemise ja tajub suurt kergendust. See lavastus on nagu tasuta kokaiin.